AMAÇ: Aşıların saklanması ve transferinde uygulanacak esasları belirlemektir.

UYGULAMA ALANLARI: Hastane geneli

UYGULAYAN: Doktor, Sağlık Memuru, Ebe, Hemşire

TANIMLAR: **Aşı;** Bağışıklık sisteminin yanıtını uyarmak ve hastalığa engel olmak amacıyla vücuda verilen patojenik özelliği yok edilmiş virüs, bakteri ya da bakteri parçalarından oluşan bir süspansiyondur.
Soğuk Zincir; Bir aşının etkinliğini üretimden kişiye verilene kadar koruyan ve ihtiyacı olanlara yeterli miktarda etkin aşının ulaşmasını sağlayan insan ve malzemeden oluşan sistemdir.
Aşı Sorumlusu; Bağışıklama hizmetlerinin planlanması, izlenmesi, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve lojistiğinden sorumlu bir hekim olmalıdır.
Soğuk Zincir Sorumlusu: Her türlü aşı, serum ve enjektörleri teslim almak bu maddelerin soğuk zincir kurallarına uygun olarak buzdolabına girişini, saklanmasını ve ısı takibini yapmak ve izlem çizelgesine işlemek, aşı stok kayıtlarını düzenli bir şekilde tutmak aylık olarak hazırlanan Form 013 ‘ lerdeki aşı stokları ile ilgili bilgileri izlemek, değerlendirmek aşı ve diğer lojistik ihtiyaçlarını zamanında istemek ve temin etmek. Yardımcı sağlık personeli olmalıdır.
Aşı ve Soğuk Zincir Sorumlusu Yedeği; Aşı ve soğuk zincir sorumlusu bulunmadığı zamanlarda aynı görev ve yetkileri taşıyan ve kendilerine verilen talimatları yerine getirerek onlara yardımcı olan kişidir.

UYGULAMALAR

Aşıların Saklanması:

1. Aşılar, aşı saklama dolabında saklanmalı; Aşı dolabı olarak buzluk ve alt bölümü ayrı olan çift kapılı no-frost buzdolapları tercih edilmelidir. Buzdolabı ısısı hafızalı dijital derece ile takip edilmeli takip sonuçları **Buzdolabı ve Derin Dondurucu Isı Takip Formu ‘** na kaydedilmelidir, ayrıca yedek derece bulundurulmalı, bozulan veya kırılan derecenin yerine hemen yenisi konulmalı ve aşı saklama dolabının ısısı +2 ile +8 dereceler arasında korunmalıdır. (Özellikle +4 derecede kalması sağlanmalıdır.)
2. Aşı saklama dolabının ısısı hafta içi sabah ve akşam, hafta sonu ve diğer tatil günlerinde günde bir kez kontrol edilerek ısı izlem çizelgesine kaydedilmelidir. Isı izlem çizelgesinde kontrol eden kısmı bulunmalı ve her takipte imzalanmalıdır. Ayrıca buzdolabını her açışta ısısı kontrol edilmelidir.
3. Aşılar yalnızca aşı saklama dolabı raflarında tutulmalı ve aşı flakonları ile aralarında yeterli hava akımı olacak şekilde yerleştirilmelidir. Buzdolabı hacminin % 50’si kullanılmalıdır.
4. Aşı yerleştirilmesinde miadı yakın bir sürede dolacak aşıların en kolay alınabilecek ön kısımda bulunmasına dikkat edilmelidir.
5. Dolap kapağına hiçbir şey konulmamalı, buzdolabına asla aşı dışında içecek, yiyecek ve benzeri maddeler konulmamalıdır. En alt kısma (sebzelik) dolap ısısının sabit tutulmasına yardımcı olmak üzere tuzlu su şişeleri yerleştirilmelidir.
6. Buzlukta aralıklı olarak dizilmiş buz aküleri bulundurulmalı ve buzluğun 0, 5 cm den fazla buzlanmamasına dikkat edilmeli; buzluk buz aküleri için kullanılmalı ve aşılar buzluğa konulmamalıdır.
7. Aşılar dolaba yerleştirilirken **Buzdolabı Aşı Yerleşim Şema** ‘ sına göre (EK.1) kutularından çıkarılmadan buzdolabının duvarı ile temas etmeyecek şekilde yerleştirilmelidir.
8. Açılan çoklu dozlu aşı flakonlarının üzerine mutlaka açılış tarih ve saati yazılmalıdır.
9. Uzun süreli elektrik kesintilerinde buzdolabı ısısı düzenli olarak kontrol edilmeli, gerekirse buzluktaki buz aküleri buzdolabı kapağına yerleştirilmeli ve kapak sık sık açılmamalıdır. İzolasyonu iyi bir buzdolabında bu yolla genellikle 24 saat süre ile ısı korunur. Daha uzun süreli kesintilerde soğuk zincir acil eylem planı uygulanmalıdır.

AÇILAN AŞI ŞİŞESİ KULLANIM SÜRELERİ

Çoklu dozlu liyofilize olmayan aşılar:

- OPA, DT, Td ve Hep B aşıları aşağıdaki şartlara da uymak kaydı ile toplam süre 4 haftayı geçmemek üzere açıldıktan sonra birbirini izleyen 3 aşı seansında kullanılabilir:

1. Son kullanma tarihi geçmiş olmamalı,
2. Aşılar bu süre boyunca sürekli uygun soğuk zincir şartlarında saklanmış olmalı,
3. Aşı flakonları suyla temas gibi kontaminasyona maruz kalmamış olmalı,

4. Aşılama için dozlar flakonlardan alınırken steril teknikler kullanılmış olmalı,
5. OPA için flakon üzerindeki VVM (aşı flakonu izlemcisi) göstergesi kullanılabilir durumda olmalıdır.

Yukarıdaki şartlar yerine getirilemiyorsa o aşı flakonu artık kullanılmamalıdır.

Gezici aşı uygulamalarında sahaya götürülen aşılardan hiç açılmamış flakonlar yukarıdaki şartları sağlamak kaydı ile dönüşte buzdolabına yerleştirilir ve öncelikle kullanılır. Açılmış flakonlar ise yukarıdaki şartları sağlamak kaydı ile aynı gün içerisinde kullanılabilir.

Çok dozlu liyofilize (sulandırılan) aşılar:

1. BCG aşısı sulandırıldıktan sonra, (+2) – (+8)ºC'de ve karanlıkta korunmak şartıyla 6 saat içinde kullanılabilir.
2. Çok dozlu kızamık ve kızamıkçık aşısı sulandırıldıktan sonra (+2) – (+8)ºC'de ve karanlıkta korunmak şartıyla 4 saat içinde kullanılmalıdır.

Tek dozlu liyofilize (sulandırılan) aşılar; (Tek dozlu Hib ve KKK aşısı) Bebek ve aşı uygulayacak kişi hazırlandıktan sonra aşı sulandırılır ve uygulanır.

Tek dozlu kombine aşılar; Difteri, aselüler boğmaca, Tetanoz, İnaktif Polio, Hemofilus İnfluenza Tip B içeren 5'li karma aşıda aynı pakette enjektör içerisinde sıvı formda DaBT ve IPA ayrı flakon içinde liyofilize Hib bulunmaktadır. Liyofilize Hib aşısı sıvı formda olan DaBT –IPA ile sulandırıldıktan hemen sonra uygulanmalıdır.

Tek dozlu liyofilize olmayan aşılar; KPA tek dozluk kullanıma uygun enjektör içerisinde sunulmalıdır. Sıvı formda bulunan aşı kendi enjektörü ile uygulanmalıdır.

Tek dozluk Hepatit-B aşısı tek dozluk flakon veya ampul içerisinde sunulmaktadır. Tek kullanımlık enjektöre çekilerek uygulanmalıdır.

AŞILARIN TRANSFERİ

1. Aşıların transferinde aşı nakil kapları kullanılır. Aşıların nakil kaplarına yerleştirilmesi aşağıdaki kurallara göre yapılır;
2. Aşı seansının yapılacağı veya gezici aşılama hizmeti planlandığı günün sabahı, ihtiyaç duyulan tüm buz aküleri buzluktan çıkarılmalıdır.
3. Buz aküleri buzdolabı dışında çalkalama sesi duyulana kadar bekletilmelidir. Örneğin -20 ºC'de donmuş bir buz aküsü için +20 ºC olan bir odada yaklaşık 1 saat bekletmek gerekir. Buz akülerinin yeterince çözüldüğünü anlamak için sallandığında su sesi duyulmalıdır.
4. Buz aküleri uygun şekilde kurulandıktan sonra aşı nakil kabının içine yerleştirilmelidir.
5. Aşı ve sulandırıcılar aşı nakil kabının orta kısmına yerleştirilmelidir. Donmaya karşı hassas olan aşılar, buz aküleri ile doğrudan temas etmeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Aşı flakonlarının buz akülerine direk temasını engellemek için köpük, sünger veya kalın karton kullanılmalı ya da flakonlar kendi karton ambalajları ile yerleştirilmelidi
6. Aşılar buzdolabı temizliği yapılırken aşı nakil kabında korunmalı ve buzdolabı çalıştırıldıktan sonra uygun ısı aralığına ulaşılınca buzdolabına aktarılmalıdır.
7. Uzun ömürlü aşı nakil kabında aşı flakonlarının yanına termometre yerleştirilmelidir
8. Kısa ömürlü (askılı) aşı nakil kabına aşı flakonlarının yanına termometre yerleştirilmelidir.
9. En üste de köpük yerleştirerek kapak kapatılmalıdır.

Aşı seansında açılan aşıların da buz aküleri ile direk teması engellenmelidir.

K. 1: BUZDOLABI YERLEŞİM ŞEMASI

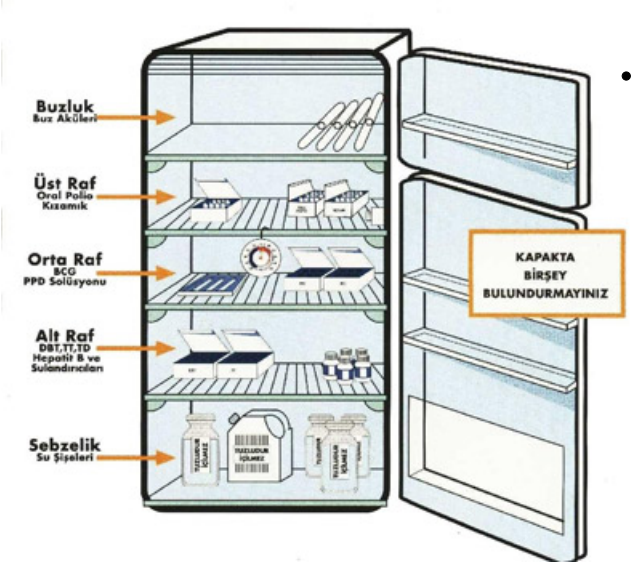

İlgili Dokümanlar:

- T.C. Sağlık Bakanlığı Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi